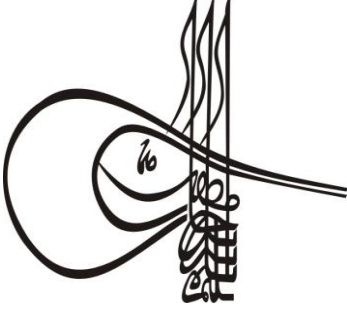

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/34, p. 445-456

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12571>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

This article was checked by iThenticate.

NURSEL DURUEL'İN ÖYKÜLERİNDE ÇOCUKLUK VE ÇOCUK KAHRAMANLAR*

*Ahmet USLU**

ÖZET

Öykülerinin merkezine insan sevgisini yerleştiren Nursel Duruel, insanın içinde bulunduğu koşullarda şekillenişini, koşullara direnişini, zaaflarını ve güçlü yanlarını ele alır. Öykülerinde insanların hep neyi kaybettiği üzerinde duran yazar, çocukluk safiyetinin bozulmamışlığını hatırlatır. Büyüklerin dünyasında güzellik, kardeşlik, dostluk yoktur. Tarlada bir gelinciğe dokunan çocuk, tüm gerçekliği kavrar ama büyüklerin dünyasına ulaşınca, safiyetini yitirir; kimliğini kaybeder ve daracık hayatlarda sıkışıp kalır. Ben kimim? sorusu etrafında düğümlenen bir hayatı yaşamaya mecbur kalır. Gerek iç göçler gerekse dış göçler en çok çocuk kahramanların hayatlarında parçalanma meydana getirir. Göçle birlikte aileler parçalanmakta, anlayışlar değişmekte, kuşaklar arası çatışmalar yaşanmaktadır. Yollarını, kurallarını, doğrularını ve yanlışlarını kimin belirlediği belli olmayan bu kimliksizleşme serüveninde çocukluk sığınılacak bir liman olarak görülür. Modern hayatın her gün biraz daha yok ettiği bir dünyada çocuk duyarlılığını öykülerine taşıyan Duruel, sosyolojik bir gerçekliği de didaktikliğe düşmeden anlatır.

Bu çalışmada Nursel Duruel'in öykülerinde özellikle üzerinde durduğu çocukluğa dönüş ve çocuk kahramanların hayata tutunabilme çabaları üzerinde durulacaktır. Yazarın bazı öykülerinde kullandığı çocuk bakış açısının kurguya olan etkisi de irdelenecektir. Nitelikli bir öykü evreni kurma amacını güden yazarın, çocukların saf, masum dünyasını kullanarak büyüklerin dünyasını nasıl anlamlandırmaya çalıştığı da bu çalışmanın kapsamına girmektedir.

Anahtar Kelimeler: Nursel Duruel, Çocuk Bakış Açısı, Çocukluk, Öykü, İç ve Dış Göç.

* Bu makalenin tam metni, 20 – 23 Nisan 2017 tarihlerinde yapılan ISLET 2017- 3. Uluslararası Dil Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu'nda sözlü olarak sunulmuştur.

* Okt. Dr. Dumlupınar Üniversitesi Türk Dili Bölümü, El-mek: ahmet.uslu@dpu.edu.tr

CHILDHOOD AND CHILD HEROES IN NURSEL DURUEL'S SHORT STORIES

ABSTRACT

Nursel Duruel who grows philanthropy in the center of her short stories discuss people's resistance, weaknesses and strengths. The author focusing on what they have lost, reminds the integrity of childhood purity. In the grown-up world, no beauty, friendship and brotherhood exists. A child who touches a corn rose understands all the reality but when it reaches to the grown-up world, it loses its purity and identity and get stuck in narrow lives. They have to live a life around the question of "Who am I?". Both domestic migration and emigration cause deterioration mostly in child heroes' lives. With migration, families break down, perceptions change and conflicts of generations occur. In this identification process in which the people who determines the ways, rules and truths are not clear, childhood is supposed to be a safe haven. Duruel, who pays attention to childhood susceptibility in her short stories, tells sociological authenticity without didactics.

In the present study, turning back to childhood and struggles of child heroes in their lives in Nursel Duruel' short stories will be investigated. The effect of childish point of view on fiction in some of her stories will also be examined. Moreover, the fact that is included in the current study is that the author, who aims to come up with eligible short stories, attempts to make sense of the grown-up world.

STRUCTURED ABSTRACT

Nursel Duruel who grows philanthropy in the center of her short stories discuss people's resistance, weaknesses and strengths. The author focusing on what they have lost, reminds the integrity of childhood purity. In the grown-up world, no beauty, friendship and brotherhood exists. A child who touches a corn rose understands all the reality but when it reaches to the grown-up world, it loses its purity and identity and get stuck in narrow lives. They have to live a life around the question of "Who am I?". Both domestic migration and emigration cause deterioration mostly in child heroes' lives. With migration, families break down, perceptions change and conflicts of generations occur. In this identification process in which the people who determines the ways, rules and truths are not clear, childhood is supposed to be a safe haven. Duruel, who pays attention to childhood susceptibility in her short stories, tells sociological authenticity without didactics.

In the present study, turning back to childhood and struggles of child heroes in their lives in Nursel Duruel' short stories will be investigated. The effect of childish point of view on fiction in some of her stories will also be examined. Moreover, the fact that is included in the current study is that the author, who aims to come up with eligible short stories, attempts to make sense of the grown-up world.

The military coup of September 12, 1980 is a break and turning point in many respects in Turkey. Whether the trauma that the darbenin brings to society is driven by the rapid development of the post-coup punishment, the individuals are dragged into an unwilling psychology of loneliness, boredom and depression. This psychology focuses on different solutions for salvation. Literature is also affected by this social and political environment in which the society is located. The structure of a literary work is closely related to the time of existence, the starting point or points, the writing process, the environment in which it is born. For this reason, it is possible to see the structure of society and the world of thought at the time of literary works.

Immigration is frequently encountered in the book of Duruel's Deer, Mommy and Germany. The main trail is internal migration and influences in the story of Deers, My Mom and Germany and Where in the Story, which gives the name of the book, Outward Migration, 03 Seizure and Baker Şükriye, In the second book of the author, the essence of the writer Kaya Kaya, the name of the book, is the main effect of immigration and modernization on children.

Another story about Duruel's external migration is also the famous story of Where. The negative effect of immigration and migration on children is also mentioned in this story. The families who live and work together with the immigration neglect their children and even leave them to relatives. These differences and the inability to obtain a complete homeland will cause children to be trapped between the two cultures and to reveal individuals who can not even speak their own tongue. Where the family migrated to the big city in the name story where the living family is treated with drama social dimension. The decrease in population from day to day in İzmir province of İzmir attracts attention to migration. As the population in the province decreases, the surroundings become crowded.

The main trait in Duruel's 03 Story is the effects on children. The story is about Saliha, who migrated to the metropolis along with his family. Saliha is a young girl who sees herself as a semi-rural individual who can not adapt to the street she is studying, her workplace she is studying in Istanbul. The fact that Saliha both has to study and work causes him to delay his young pauper and to be incompatible with the big city. Saliha, which can not find the safety of the small city it came from and the air in the big city, represents the average state of the people migrating from the province to the city. Literary works are not insensitive to the life of the society. The story also includes the social and political life of the society from its inception to its limits. With Turkey entering a period of rapid modernization, especially after the 1950s, immigration to the cities or foreign countries begins. Families who suffer from loneliness in the country leave their homelands to live a more comfortable life. However, the need for internal migration and external migration does not make these families happy. Broken families can not be freed from their provinces, nor can they be urbanized. This is the children who are affected most of the time. Children who are separated from their parents due to migrations in the most needed times to the family live an untimely abandonment. In the stories, the negative effects of immigration and migration on society are reflected on children. Nursel Duruel, one of the

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/34

most important items of the recent Turkish storytelling, also mentioned the effects of immigration and immigration in his story.

Keywords: Nursel Duruel, child point of view, childhood, short story, emigration and domestic migration

GİRİŞ

12 Eylül 1980 askeri darbesi Türkiye’de birçok açıdan bir kırılma ve dönüm noktasıdır. Gerek darbenin toplumda meydana getirdiği travma gerekse darbe sonrasında başlayan hızlı kalkınma hamlesi karşısında bireyler, ister istemez bir yalnızlık, sıkılmışlık, bunalmışlık psikolojisine sürüklenirler. Bu psikolojiden kurtuluş için de farklı çözüm yolları üzerinde durulur. Toplumun içinde bulunduğu bu sosyal ve siyasî ortamdan edebiyat da etkilenir. Bir edebî eserin yapısı, varlık gerekçesi, çıkış noktası ya da noktaları, yazılma süreci, doğduğu ortamla, zamanla yakından ilgilidir. Bu nedenle de edebî eserlerde zamanın toplum yapısını, düşünce dünyasını görmek mümkündür.

Türk hikâye ve öyküsü, başlangıcından itibaren içinde doğduğu toplum hayatını, sınırları ölçüsünde yansıtmıştır. Sosyal ve siyasî şartlar hikâye kişilerinin fiziksel ve psikolojik özelliklerinin belirlenmesinde kendisini gösterir. Son dönem Türk hikâyeciliği için de 12 Eylül 1980 askeri darbesi bir kırılma noktasıdır.

“Askerî darbe ile birlikte toplum üzerindeki baskının artması, düşünce özgürlüğünün kısıtlanması ve modernizmin etkilerinin yaygın bir şekilde bireyler üzerinde etkili olmaya devam etmesi yeni bir insan figürünün oluşmasında oldukça etkilidir” (Uslu, 2016: 581).

Bu dönem hikâye kişileri fizikî olarak “orta yaş ve üzerinde, kırışık alınlı, kocaman gözlü, gözlerinin etrafında karanlık çökmüş (ya da kadınlarda karaya boyanmış), donuk gözlerle bakan, gözlerinin içi genellikle gülmeyen, çatık kaşlı, asık yüzlü, uykulu, yorgun, sigara içen, alkol kullanan, parasız, elbiseleri eski püskü ama temiz, saçlarını zaman zaman tarayan” kişiler olarak betimlenirken, psikolojik olarak “sürekli düşünceli, yalnız, kapalı mekânlarda sıkışıp kalmış ya da deniz kenarında, huzursuz, hüznü, karamsar, yolcu, kafası karışık, suskun, içe kapanık, pişman, tedirgin, cinselliğe önem veren, çocuk da olsa hayata bakışı olgun” (Uslu, 2016: 600) özelliklerine sahiptir.

Bu özelliklere sahip hikâye kişileri bu durumdan kurtulabilmek için çıkış imkânları ararlar. Fizikî ve psikolojik olarak bu özelliklere sahip bireylerin, kahraman olarak tercih edildiği seksen sonrası Türk hikâyesi, Necip Tosun’un ifadesiyle “özeleştir, cinsellik, yalnızlık, bunalım ve yüzleşme” (Tosun, 2015: 9) gibi ortak paydalarda buluşur. Bu ortak paydalarda birleşen Türk hikâyesi, çocukluğa dönme isteğini de bir çıkış noktası olarak değerlendirir. Horney’in

“Arayış içinde olan kişi kendisine bir liman arar, sanki istediği limanı bulamayınca kendisine yönelir ve yine kendisine sığınır” (Horney, 1994: 135)

şeklinde özetlediği bu durum, birçok hikâye ve öyküde açık bir şekilde görülmektedir. Öykü kahramanları geçmişe dönerek geçmişle hesaplaşmak isterler. Doğdukları, büyüdükları ve hayatlarının önemli bir bölümünü geçirdikleri kasabalara, köylere, mekânlara giden kahramanlar, çocukluklarını sığınacak bir yer olarak görürler.

Kent hayatının kalabalığından ve karmaşasından sıkılan, bunalan ve hayata “tutunamayan” öykü kahramanları iletişimsizliğe ve yalnızlığa sürüklenirler. Yalnızlıktan kaçış yeri olarak gördükleri doğdukları kasabalara ve köylere dönen kahramanlar, burada yitirdiklerini ararlar. Kaybettiklerini, farkında olmadan yitip giden geçmişin güzelliklerini bulmak isterler. Kahramanlar bulundukları noktadan geçmişe baktıklarında geldikleri yerin aslında gelmek istedikleri, gelmeyi

hayal ettikleri yer olmadığını fark ederler. (Uslu, 2016: 104) Geçmiş kaçış yeri olarak sığınılacak bir liman olarak gören kahramanlar, çocukluk zamanlarına dönerek gerek çocukluk anıları ile gerekse mekânla yüzleşirler. Öykü kahramanları bu yüzleşmede yalnız değildir. Kendileri gibi birçok birey, buralarda çocukluklarını aramaya gelmiştir.

Hall'a göre "geçmiş her zaman yeniden anlatılır, yeniden keşfedilir, yeniden yaratılır. Geçmiş anlatılaştırılması gerekir. Geçmişlerimize, tam anlamıyla gerçek bir olgu olarak değil, tarih aracılığıyla, bellek aracılığıyla, arzu aracılığıyla gideriz. Benliklerimizin ve tarihlerimizin anlatılaştırılması ise hep sonradan yapılır" (1998: 83). Bu açıdan değerlendirildiğinde öykülerde çocuk özenenin öykünün merkezine yerleştirilmesi anlaşılabilir gözükmektedir.

Bazı yazarlar öykülerinde modernizmin getirdiği değişim ve dönüşümün bireyler üzerindeki yansımalarını çocuk kahramanlar üzerinden anlatmayı tercih eder.

"Çocuklar, dünyayı ve çevreyi kendi öznel değerlendirmeleriyle algılayan ve bu gözlükle dünya ile ilişki kuran varlıklardır. Onlar için dünya önce bir yığın, birbiriyle ilişkisi olmayan dağınık bir kaostur. Çocuklar yetişkinler gibi akla uygun ve nesnel düşünceler üretmezler. Kendilerine ait dünyalarında her değer onlar için mutlaklır. Yani doğru mu yanlış mı diye düşünüp karar vermek yerine, kendi dünyalarında alabildiğine özgür ve kendi hayalleri ile yaşarlar" (Dilidüzgün, 2003: 41). Bu nedenle çocukların safi, temiz, yaralanmamış dünyaları kullanılarak büyüklerin dünyası anlamlandırılmaya çalışılır. Çocuk, yaşanan gerçekleri kendi saf, temiz süzgecinden geçirerek anlatır.

Modernizmle birlikte köyden kente göçlerin hızlanması iç ve dış göç öykülerde üzerinde durulan ana temalardan biri haline gelir. Bireyler doğdukları, büyüdükleri, memleketlerini ister istemez terk ettiklerinde bu durumdan en fazla yine çocuklar etkilenir. Yaşadıkları yerden ve sahip oldukları köy ya da kasaba kültüründen kopan bireyler, göç ettikleri kentlerin ya da ülkelerin kültürüne uyum sağlamakta güçlük çekerler. Çoğu zaman ne kendi kültürlerinden kopabilirler ne de gittikleri yerlerin kültürlerini tam olarak benimseyebilirler. Bu ikilem göç eden bireylerin sadece kültürlerinde değil yaşam biçimlerinde ve mekânlarında bile görülür. Sosyolojik olarak üzerinde durulması gereken göç meselesi edebiyatta da yer bulur. Köksal Alver'in edebiyatın sosyolojik imkânını belirtirken ifade ettiği gibi

"(...) Edebiyat ile içinde üretildiği toplum arasında kopmaz, yadsınamaz, reddedilemez bağlar vardır. (...) Buna göre ne edebiyat toplumdaki ne de toplum edebiyattan bağımsız algılanabilir. Edebiyat doğrudan toplumsal gerçekliği ve toplum olaylarını anlatmasa da toplumsal yapı ile ilgili olmak, ondan etkilenmek durumundadır" (Alver, 2012: 11 - 12).

Göç, en büyük etkisini çocuklar üzerinde gösterir. Geçim kaygısı ile göç ettikleri yerlerde yaşam mücadelesi içerisinde kaybolan anne ve baba, bu koşturmaya içerisinde bu değişimi yeterince hissedemez. Ancak çocuklar küçük dünyalarında büyük etkiler meydana getiren bu değişimi ruh dünyalarından kolay kolay silemezler.

"Çocuk kahramanlar, parçalanmış aileler içinde oradan oraya savrulurlar. Olup biteni kendi dünyalarında anlamlandırmaya çalışırlar. Umutsuz ve kaygılıdırlar. Bu yeni dünyada en çok ötekileşen, çocuk kahramanlardır. Ötekileşen dünyayı anlamaya çabalayan çocuk kahramanlar, gerçeklerle yüzleştiklerinde içe kapanırlar" (Uslu, 2016: 591)

Toplumsal bir sorun olarak görülen göç, özellikle 1980 sonrası öykücülerin ilgisini çeker. 1982 yılında yayımladığı ilk kitabına isim olan *Geyikler, Annem ve Almanya* öyküsünü 1979 yılında *Türk Dili* dergisinde yayımlayan Nursel Duruel de öykülerinde göç olgusu üzerinde durur. Öykülerinde çocuk kahramanların özne olduğu bir kurguyu tercih eden Duruel, toplumsal değişimi öyküleri aracılığı ile yansıtır.

Duruel'in kitap olarak yayımlanan *Geyikler, Annem ve Almanya* ve *Yazılı Kaya* adlı öykü kitaplarında bulunan 16 öykünün 7 tanesinde çocuk özne, ana karakter olarak yer alır. Bu öykülerden 4'ü göç ve göçün çocuklar üzerindeki etkisini konu olarak alır. Diğer 3 öyküde ise göçle birlikte modernizmin getirdiği değişim ve dönüşümün çocuklar üzerindeki etkisi söz konusudur. Bu çalışmada Nursel Duruel'in öyküleri, öykü kişileri bakımından ele alınarak çocuk kahramanların öykü kurgusundaki yeri tematik olarak ele alınacaktır. Aynı zamanda çocuk bakış açısının öykü kurgusu üzerindeki etkisi de bu çalışma kapsamında ele alınacaktır.

Nursel Duruel'in Öykülerinde Çocukluk ve Çocuk Kahramanlar

Duruel'in *Geyikler, Annem ve Almanya* kitabında göç olgusuna sıkça rastlanır. Kitaba adını veren *Geyikler, Annem ve Almanya* ve *Nereye* öykülerinde dış göç, *03 Nöbeti* ve *Fıncı Şükriye, Atlarını Sürüp Geldiler* öykülerinde ise iç göç ve etkileri ana izleği oluşturur. Yazarın ikinci kitabında kitaba ismini veren *Yazılı Kaya* öyküsünde göçün ve modernizmin çocuklar üzerindeki etkisi ana izlektir.

Nursel Duruel, *Geyikler, Annem ve Almanya* öyküsünü ailesi göç eden bir kız çocuğuyla girdiği diyalog sonucu yazar. Duruel, göç ve göçün getirdikleriyle ilgili şu değerlendirmelerde bulunmaktadır:

“Göç, nedenleri ne olursa olsun (iklim koşulları, iskân politikaları, savaşlar) dünyanın eski, en sancılı olgularından biri. Ne yazık ki göçlerin, göçlerle gelen ayrılıkların, yıkımların, acıların sonu gelmiyor dünyamızda. Hele savaşların neden olduğu göçler!... Bedelini de en çok çocuklar ödüyor. O çocuğun bir öykünün kahramanı olacağını, daha doğrusu öyküdeki kahramana kendinden çizgiler katacağını o sıralarda bilemezdim” (Duruel, 2005: 139).

Geyikler, Annem ve Almanya öyküsünün ana teması göç nedeniyle küçük kız çocuğunun anne babasından ayrı kalışdır. Öykü, kahraman-anlatıcı bakış açısı ile anlatılır. Küçük kızın duygu ve düşünceleri ben-anlatıcı üzerinden verilmiştir. Anne babanın Almanya'ya zorunlu gidişleri ve çocukların anneanne ya da babaanne yanında kalması o dönemdeki sosyal gerçekliği vermesi bakımından önemlidir. Dağılan, parçalanmış ailelerde bu parçalanmışlığı en çok çocuklar hisseder. Öyküde küçük kız, bu psikolojiyi rüya ile atlatır. Rüyasında dere kenarında ailece yıkanan kilimlerin üzerindeki geyik resimlerinden söz eden küçük kız, gerçek hayatta uyandığında yaşayacağı ayrılık sancısını böyle hafifletebilir. Çocuk kendisine hiçbir şey söylenmediği halde olup bitenin farkındadır ve bir gecede büyüdüğünü söylemektedir. Çocuk kahramanın

“Mutlu düşleri gerçekleştirmek için savaşacağım.” (Duruel, 2012: 18)¹ söylemi o yaştaki bir kız çocuğunun düşünce dünyasına ait değildir. Ancak öykünün sonundaki “Münevver teyze beni çişli bir kız sanır, hem de yatak yerine yastığa ıslatan biri” (s. 18) cümlesinde anlatıcının hala bir çocuk olduğu gerçeği bir kez daha hatırlatılır.

Öyküde anlatılan aile, Afyon Çay ilçesinde yaşamaktadır. Aile anneannenin dul maaşı ile geçinmektedir. Dönemin günlük yaşamı göz önüne alındığında dul maaşı ile bir ailenin rahat geçinmesi mümkün değildir. Kıt kanaat ancak zorunlu ihtiyaçların karşılanabildiği bir ailede mutlu bir ortam olduğunu düşünmek de oldukça zordur. Bu nedenle baba, çalışmak üzere Almanya'ya gitmiş ve eşi de yanına gitmek istemektedir. Yaşadıkları kasabadan ayrılan aile parçalanmaya devam eder. Anneanne, anne ve kız çocuk, küçük kardeşi teyzeye bırakarak İstanbul'a gelirler. Babasından ayrı kalan çocuk, ikinci ayrılığı kardeşinden ayrılırken yaşar. Ayrılıkla çok erken tanışan kız çocuğunu olgunlaştıran da bu ayrılıklardır.

¹ Çalışmanın bundan sonraki bölümünde yapılan tüm alıntılarda bu baskı esas alınacak olup sadece sayfa numarası vermekle yetinilecektir.

Çocuk anlatıcının ruh dünyasında önemli bir etkisi olan diğer bir olay ise ailenin İstanbul'da misafir olduğu Mihriban Hanım'ın evinde yaşanır. Çocuk anlatıcı Mihriban Hanım'ın evini şöyle tasvir eder:

“Yattığımız oda tıklım tıklım eşya doluydu: koltuklar, sehpalar, sehpalarda türlü türlü süs eşyaları, duvarlarda resimler, fotoğraflar... Bir köşede de bizim naylon torbalarımız ve filelerimiz.” (s. 11) Anadolu'nun bir ilçesinden yoksul bir aileden gelen çocuğun ilk dikkatini çeken evin bu doluluğudur. Maddi imkânsızlıklar içinde doğan, büyüyen çocuk için bu ev, bir hayaldir. Ancak öyküde bu zenginlik bile sadece bu cümlelerde yer bulur. Kız çocuğunun asıl ihtiyacı olan, mutlu bir aile yuvasıdır.

Herkes yattıktan sonra annesi ile anneannenin konuşmaları da çocuğun ruh dünyasında derin izler bırakır. Baba, “acı vatan” olarak da adlandırılan Almanya'ya gittikten sonra “iyice bozulmuş” ve başkaları gibi canını dişine takarak çalışıp ailesine para göndermek yerine ailesi ile irtibatını tamamen kopartmıştır. Anne, son bir kez eşini zorlayacak eğer olmazsa boşanacaktır. Tüm bu duydukları çocuğu bir kez daha yaralar. Çocuk anlatıcı bu ruh halini şu cümlelerle ifade eder:

“Aralık pencereden ay ışığı giriyordu içeri. Hiç ses yoktu. Öyle bir sessizlik ki, neredeyse camı geçen ay ışığının sesini duyacağım. Almanya'daki kentlerin, kentlerdeki fabrikaların sesini duyacağım, annemin yarın bineceği uçağın sesini duyacağım...” (s.13)

Annesinin yanına yatarak uyumuş gibi yapan çocuk, her şeyin farkındadır. Ancak kendinden beklenmeyen bir olgunluk gösterir. Ağlamamak için elinden geleni yapar. Bunda başarılı olamaz ancak gözyaşlarını annesine göstermez. Gözyaşları ile mücadelesi şu cümlelerle ifade edilir: “Pis gözyaşları, kötü gözyaşları, yok olası gözyaşları, yarın istediğiniz kadar akın. Ama şimdi, bu gece rahat bırakın beni, perde gibi inmeyin gözlerime. Anneme bakmak istiyorum ben.” (s. 13)

Yatakta annesi ile birlikte yatan çocuk kahraman, iki duyguyu bir arada yaşar. Sabaha kadar annesini seyrederken ne düşüneceğini ne hissedeceğini de bilemez: “İşte şimdi yanımda yatıyor, diye düşünüyor, sevinçten bağırırım geliyordu. Hemen ardından, yarın yok diyordum.” (s.13)

Bu karmaşık duygular içerisinde bir türlü uyuyamayan çocuk, gerçek hayatta kavuşamadığı mutluluğun hayalini kurar. Annesine sarılan çocuk her şeyi unutarak mutlu olur. Ancak bu mutluluk sadece hayallerdedir:

“Hani gülün pembesi var ya, kokulu gülün pembesi, işte öyle baştan ayağa pembelik içinde kaldık. Sabahın alacasında iki pembe gül... Havada savrulan kucaklar dolusu gül yaprağı... Her bir yaprak camdan sızan ışık oklarına takılmış fır fır dönüyor. Gökten gül yaprağı yağıyor, annemin kokusu gül kokusu... Annem, babam, ben, kardeşim el ele dönüyoruz, giysilerimiz gül yaprağından. Yanaklarımıza gözlerimize gül yaprakları konuyor. Dönüyoruz, dönüyoruz... Hepimiz gül yaprağıyız. Sabah ışığı bir yanımdan öte yanıma geçiyor, hepimiz saydam pembeyiz.” (s. 14) Hayatın acı gerçekliği karşısında hayallere sığınan çocuk, teselliyi burada arar. Uyuduğunda gördüğü rüya da bilinçaltının bir göstergesidir. Gerçek hayatta birlikte olamayan, anne, baba rüyada kahkahalarla güler. Duruel, çocuğun yaşadığı bu duyguyu büyük harflerle yazdığı “SEVİNÇ” kelimesi ile karşılar. (s.15)

Göçün, aile bireylerini param parça etmesi küçük bir kız çocuğunun bakış açısı ile anlatıldığı öyküde kahramanların hiçbirinin adı yoktur. Bu durum ise anlatılan öyküde toplumun genelinin yansıtılmak istenmesinden kaynaklanır. Anne, baba ve çocuk göç etmek zorunda kalan ülke insanının genelini yansıtmaktadır. Büyüklerin dünyasında meydana gelen bu huzursuzluk karşısında çocuk kendini boyun eğmeyen “inatçı bir su damlasına” benzetir. Gerçekte baş edemediği bu durum karşısında hayaller, çocuğun masum dünyasının bir yansımasıdır.

Duruel'in dış göçü konu alan bir diğer öyküsü de *Nereye* isimli öyküsüdür. Almanya'ya göç ve göçün çocukların üzerindeki olumsuz etkisine bu öyküde de değinilir. Göçle birlikte orada yaşayıp çalışmaya başlayan aileler, çocuklarını ihmal etmekte hatta onları akrabalarına bırakıp gitmektedir. Bu ayrılıklar ve tam bir yurt edinememe, çocukların iki kültür arasına sıkışıp kalmalarına ve kendi dillerini bile düzgün konuşamayan bireylerin ortaya çıkmasına neden olur. *Nereye* isimli öyküde çocukların büyük şehre göç etmesi ile birlikte yaşanan aile dramı sosyal boyutuyla ele alınır. İzmir'in İrim ilçesinde nüfusun günden güne azalması göç olgusuna dikkat çekmektedir. İlçede nüfus azaldıkça çevre iller kalabalıklaşmaktadır. Ancak ne gidenler ne de kalanlar bu durumdan memnun değildir:

“Kalanların da gidenlerin de hiçbir zaman denk düşmediği bu tabloda her iki taraf da her zaman eksik kalırdı. Almanya'dan gelenler, oralarda doğurdıkları, doğurup bakamadıkları, iki dil arasına sıkışmış çocukları renkli sentetik giysileri ve plastik oyuncaklarıyla bırakıp giderlerdi yaşlanmış analara, halalara, teyzelere.” (s. 73)

İki kültür arasında sıkışmış, dilini yarım yamalak konuşan çocuklar, renkli giysileri ve iki dil arasına sıkışmış kültürleriyle “göç”ten nasibini en çok alan kişilerdir. Çocuklar gittikleri memleketlerde de rahat değillerdir:

“El memleketindeki horlanmalar, büyük kentlerdeki gürültülü yaşam, ev kiralari, yükselen fiyatlar, evlerde yalnız bırakılan çocuklar, zamansızlık...” (s. 72) buralarda karşılaşılan en büyük problemlerdir. Bu sıkıntılarla birlikte her yaz baba evine dönen çocuklar, baba evlerinde de aradıklarını bulamazlar. Kendi kültürlerinden uzaklaşmış çocuklar, baba evinde de dışlanırlar. Kendi kültürlerinden uzaklaşmış ancak kentli de olamamış çocuklar “tutanamayan” tiplerdir. Bu öyküde Aytaç, abileri ve eşi arada kalmış ne taşralı kalabilmiş ne de kentli olmayı başarabilmiştir.

Duruel'in *03 Nöbeti* adlı öyküsünde de ana izlek göçün çocuklar üzerindeki etkileridir. Öykü, ailesi ile birlikte büyükşehre göç eden Saliha'yı konu edinir. Saliha, İstanbul'da okuduğu okuldan, çalıştığı işyerine, yürüdüğü caddelere uyum sağlayamayan kendini yarı taşralı bir birey olarak değerlendiren bir genç kızdır. Saliha'nın hem okumak hem de çalışmak zorunda oluşu onun genç kızlığını ertelemesine ve büyük şehir ile uyumsuzluğuna neden olur. Geldiği küçük şehrin güvenliğini, havasını büyük şehirde bulamayan Saliha, taşradan kente göç eden insanların ortalama halini temsil eder.

Saliha'nın taşradan geldikten sonra adeta otomatikleşen iş hayatında kaybolup gitmesi öyküde şu ifadelerle anlatılır:

“Olani kabullenme, değiştirmek için diretme, özveri, vazgeçiş, yenilgi ve daha bir yığın kavram birer kısaç olup sarmışlardı Saliha'yı, yine içine kapanmıştı.” (s. 26) Yaşadığı küçük kasabadan büyük şehre gelen Saliha, çocukluğunu yaşayamadan bir yenilgi ile karşı karşıya gelir.

Büyük şehir kendine özgü kültür değerleri, Saliha'nın taşralı kültürü ile taban tabana zıttır. Zaman zaman Saliha, şehirde kaybolup gitmektense kendi değerlerini yaşamak ve yaşatmak da ister: “Bende öyle bir güç olmalı ki en kötü yapıli erkeklerden oluşmuş bir ordunun içine girip dostluğu öğretmeliyim, türkülerdeki sevdaları öğretmeliyim. Beni dinleyip haklı bu küçük kız demeliler, kimse kimseye sövgüyle yavaşmamalı.” (s. 30) Saliha, bu değerleri devam ettirmek istemesine rağmen en yakın arkadaşları bu değerlerden çok uzaktır. Saliha'nın örtülü olması karşısında arkadaşlarının açık elbiseler giymesi ona kendisini eksikli hissettirir. Ne kendi değerlerinden vazgeçebilir ne de yeni duruma karşı durabilir. Saliha'nın yaşadığı tam bir arada kalmışlıktır. İç çatışmaları

“Özverideki büyüye kaptırıyorsun kendini Saliha Hanım” (s. 35) cümlesi ile başlayan Saliha, içinde olduğu durumunda özeleştirisini gerçekçi bir şekilde yapar: “Sen yarı taşralı bir bayansın

Saliha Hanım, diyordu, bu kent elbette yutacak seni. Geldiğin küçük kentin bildik havasını, güvenliğini bekleme. Bu koca kalabalığa eklenmiş yeni bir parçasın, eklemeliğin her yanından akıyor. Kalabalık içindeki gerçek yerini bir türlü saptayamıyorsun. Sen sabah treninden boşalanların bir parçası mısın, yoksa fakültede gördüklerinin bir parçası mı? Hatta aileden biri misin?... Sen bir karmasın Saliha Hanım. Ne tam onlardan birisin ne de onlardan ayrı. Bu yüzden sallanıp durman, güvensizliğin.” (s. 36)

03 Nöbeti öyküsünde taşradan kente göç etmek zorunda kalan bir ailenin genç kızı mekân – insan bağlamında ele alınarak uyumsuzluk çocuk üzerinden dile getirir. Mekân değişikliği üzerinden uyumsuzluk ve kendi değerlerinden uzaklaşmanın meydana getirdiği çatışma, göçün toplum üzerinde meydana getirdiği olumsuzlukları dile getirmesi bakımından önemlidir. Ekonomik nedenlerden dolayı büyük şehirlere göç eden insanlar, para kazanma telaşında çocuklarını kaybettiklerinin farkında değildir. Her ne kadar büyük şehrin imkânları çocuklar için cazip gibi gözükse de çocukların psikolojilerini derinden etkiler. Maddi imkânlar artsa da toplumda uyumsuz, huzursuz ve mutsuz bireyler meydana gelir.

Fırıncı Şükriye öyküsünün de ana izleği göç olgusudur. Öykü, kasabada dost olan Halise Hanım'ın ağzından Fırıncı Şükriye ve ailesini konu edinir. Halise Hanım'ın Fırıncı Şükriye'nin ölümünü bilmeden aileyi ziyaret etmesi ve bu gerçekle yüzleşmesi öykünün ana izleğini oluşturur. Yazar, anlatıcı Halise Hanım'ın ağzından, büyük şehre göç ve sonucunda dağılan ailenin durumunu bireyden yola çıkarak genelleştirir. Fırıncı Şükriye, oğlu, gelini ve iki torunu ile birlikte büyük şehre göç eder. Ancak bu göç onların zaten dağılmış ailesini iyice paramparça eder. Fırıncı Şükriye, Halise Hanım'ın daha önceki ziyaretlerinde durumu şu şekilde özetler:

“O benim aslan oğlum var ya İstanbul'a geldikten sonra sümüklüböceğe döndü, elinin sanatı gün günden kötülemekte, hiçbir şeyini çekip çeviremez oldu; evlerinin beti bereketi yok, bir sofrada oturup ağız tadıyla yemek yemeyi bile beceremez oldular” (s. 49). Fırıncı Şükriye olup bitenleri anlatırken kimin suçlu olduğu da belli değildir. Yaşanan olumsuzluklarda gelin mi, oğlu mu yoksa onların dışında birileri mi suçludur bu belli değildir. Ancak bu büyük şehrin keşmekeşi, karmaşası ve taşralıyı yutması öykünün genelinde meydana gelen olayların ana nedenidir. Büyük şehre taşındıktan sonra Fırıncı Şükriye'nin torunları da oradan oraya savrulur. Aynı evde oturmaları bile onların birlik olmalarını sağlayamaz. Kız torun, şarkıcılığa heves edip okuldan belge alır. Erkek torun ise önce okulla ilgisini keser. Verilen harçlığın kat kat üstünde giyimler edinmeye başlar. Giyim kuşamla birlikte konuşmaları ve davranışları da değişmeye başlar. Daha sonra siyasi olaylara karışarak silah edinir. Önceleri akşam eve gelmeyen çocuk, sonra sonra aylarca eve uğramaz. Bir gün eve birileri gelerek çocuğun söylenen yere gelmesini yoksa hepsi için kötü olacağını söyler.

Fırıncı Şükriye'nin çocukları ve torunları büyük şehirde önce kendi kimliklerini kaybederler. Bu öykü 03 Nöbeti öyküsünden farklı olarak tek bir çocuğun değil çocuklarla birlikte ailenin de kaybolması sorununu işlemektedir. Taşrada annesinin her işine yardımcı olan ve Şükriye Hanım'ın “aslan oğlum” diye bahsettiği oğlu, büyük şehirde mesleğini, saygınlığını ve aile reisi olma özelliğini yitirir. Özellikle yetmişli yıllarda ülkede yaşanan siyasi olaylar, öyküde Şükriye Hanım'ın torunu üzerinden anlatılır. Taşrada kendi halinde yaşayan çocuklar, büyük şehirde siyasetle ve ideoloji ile tanışırlar. Taşranın sıcak dostluk ilişkileri büyük şehirde kaybolmuştur. Büyük şehirde çıkarıcılık daha öne çıkmaktadır. Anlatıcı Halise Hanım'ın ağzından bu durum şu cümlelerle ifade edilir:

“Oğlan verilen harçlığın kat kat üstünde giyim edinmeye başlamış. Giyim kuşamla birlikte yeni yeni bir tuhaf laflar, sözler, çalımlar... Ev içinde önce kıza verdiği gözdağları sonraları anaya babaya uzanmaya başlamış. Anladığıma göre sen hesap dışıymışsın, köşeye atılan kitaplar gibi... Ardından geceleri eve gelmemeler başlamış, bizimkiler bilir, bizimkiler gösterir, bakın daha neler olacak, kökünü kazıyacağız bunların, sülalelerini sileceğiz bunların, demeler başlamış. Nereden

bulunduğu bilinmeyen silahı yastık altına koyup uyumalar başlamış. Sonunda ayda uğrar olmuş eve. Bir aydır da hiç ses seda yokmuş. Bu sabah biri haber getirmiş. “Akşama doğru eve gelecek, fazla oyalanmadan falanca yere gelsin” demiş. “Gelmezse kötü olur, hiç kimseye söylemeye kalkışmayın hepinizin sonu kötü olur, evi gözlüyoruz” demiş.” (s. 50)

Duruel’in ikinci öykü kitabına ismini veren *Yazılı Kaya* öyküsünde de iki kız çocuğunun konuşmalarından yola çıkılarak göç ve göçün etkileri üzerinde durulur. Aslı, yedi yaşında olmasına rağmen kervansaraylı göçlerin acısını hissetmektedir. Aslı, kervansarayın ertesi gün aynı olmamasını göçle birlikte geçmiş zamanı da yanlarına katıp götürmelerine bağlamaktadır. Develeri olmayan çanlar, arabaları olmayan tekerlekler varlığı sadece hissedilen bir olguyu anlatmaktadır. Aslı, yedi yıla sığmayacak ayrılıkların acısını yaşar. Öykü şu cümlelerle bitirilir: “Aslı, çakırdikenlerin, harman yerlerinin, bütün tanıdıklarının, bütün ölümlerin, mavi tırtılların, yaşlı dağların, göçlerin, katar katar göçlerin, baskınların, yıkılışların, yeniden kuruluşların sesini duydu. Sonu gelmeyen bir bozlak yayılıp dağıldı her yana. Duydu Aslı.” (Duruel, 1992: 79)

Duruel’in ikinci öykü kitabına ismini veren *Yazılı Kaya* öyküsü de fare zehriyle ölen genç bir kızın Giriftar’ın öyküsü etrafında Aslı ve Zöhre isimli iki çocuğun masalsı diyaloglarıyla göç, ölüm, kardeşlik gibi izleklerin konu edildiği bir öyküdür. Mahalle genç kızın ölümünü günlerce konuşmuş ama işin aslı anlaşılamamıştır. Aslı ve Zöhre durumla hiç alakaları yokken kendilerini acı bir masalın içinde bulurlar. İki küçük kız çocuğunun dedikodulardan sonra oyuna dalması bir süre sonra hayallerinin bir hiç olduğunu görmeleriyle öykü sona erer. Mahallede yaşanan bu olay çocukları hiç ilgilendirmese de çocuklar anlatıcının tabiriyle “acılı bir masalın dehlizlerinde” yol alırlar. Öykü, Aslı’nın bir çocuktan beklenmeyecek olgunlukta “yıkılışların, katar katar göçlerin, ölümlerin, baskınların, yeniden kuruluşların” sesini duyumsaması ile son bulur. Öykü, göçlerin, yıkılışların ve mekânı terk edişlerin çocuk ruhu üzerindeki etkisinin işlendiği bir öyküdür. Göç, bu öyküde de çocukları erken olgunlaştıran bir etken olarak görülmektedir.

Yazılı Kaya öyküsünün kahramanı Aslı, çocuk olmasına rağmen göçün sancılarını yaşayan, geçmişin güzel günlerinin kaybedilmesi ile birlikte bu değişimin zararını en fazla hisseden bir bireydir. Aslı, yedi yaşında olmasına rağmen olup biteni yetişkin duyarlılığıyla ele alır ya da almak zorunda kalır. Duruel’in göçün çocuklar üzerindeki etkilerini ele aldığı öykülerinde çocuklar, yaşlarının gerektirdiği olgunluktan çok daha fazlasını gösteren olgun çocuklardır. Göçe maruz kalan çocuklar yaşlılarından farklı olarak yetişkin gibi düşünür, yetişkin gibi hareket ederler. Bir bakıma böyle davranmaya mecbur kalırlar. Büyükler için ekonomik nedenlerle bir zorunluluk haline gelen göç, çocukların ruh dünyalarında derin yaralar açan toplumsal bir olgudur. Bu nedenle de çocuklar, çocuklarını yaşayamamış, çocuk görünümüne yetişkinler olarak öykülerin ana kahramanı olarak yer alırlar.

Atlarını Sürüp Geldiler öyküsünde de ana izlek göçtür. Tozlu yolda ilerleyen bir at arabasında hareket eden bir ailenin varlığı küçük çocuğunun at arabasının arkasından gelinciğe uzanmak için atlaması bir fotoğraf gerçekliğiyle anlatılır. İster istemez yaşadığı yerden nereye olduğu belli olmayan yolculuklara çıkan çocuğun, at arabasının arkasından sadece kendisinin gördüğü bir gelinciğe uzanması masumiyetin bir simgesi olarak kullanılır:

“... o çocukta başka birinin daha görür gibi olduğu ve bir daha hiç görmediği siyah bir gelincik... Dibinde çöreklenen toprak rengi yılanın bekçilik ettiği gelinciğe dokunmak için atlayıverdi arabasının arkasından. Yumuşak toprağa sessizce gömüldü. Kimse görmedi atladığını. Babasının gözleri üstündeydi oysa. Taşlara çarpan tekerleklerin düzensiz sarsıntılarıyla uyumlu olarak zıplayan küçük sırt hep yerinde duruyor, babayı saran tehlike gerginliğini sınırdan tutuyordu. Ayakların keyifli sallanışı arabadaki bütün yetişkinleri neşelendiriyordu. Toprağa düşenle uzaklaşmakta olan, arabadan ayaklarını sarkıtan, gidenle kalan süzülüp kayarak birbirlerinin içinden

çıkarken, öbür yarılarını da içlerinde tuttular. Kalan gelincik olduğunda, özgürce sallanan ayaklarını, meşeliklerin kokusunu, tekerleklerin dönüşünü, arabadakilerin yüzlerini, duruşlarını, dillerini unutmadı. Giden gelinciğin siyah ipeğini, dumanlı tohumlarını, yılanın kıvrılışını..." (sy. 35-36)

Arabalarla göç eden aileler bir gece konaklamak için durdukları mekânda ev sahibinin çocuğu ile göç eden ailenin kız çocuğu arasındaki etkileşim de göçün çocuklar üzerindeki etkisini göstermesi bakımından önemlidir. Çocuklar taşla muskayı değiştirerek kardeşlik olurlar. Anlatıcı, küçük kız çocuğunun bir gece önceki kardeşlik olduğu ve anlatıcının "kardeşliğin yarısı yılan" diye betimlediği erkek çocuğu izlerken kadınlığa vurgu yapar. Bir gece önce kardeşlik olan çocuklar arasındaki bu kardeşlik duygusu güçlü bir şekilde işlenir. Çocuk da olsa küçük kızın içinde bir kadınlık uyanmıştır. At arabasının arkasında ayaklarını sallayıp oturan bu çocuk, erkeklerin atlarını sürüp dönmesiyle geldiği gibi gitmiştir. Geldiği gibi uçsuz bucaksız dünyada kaybolmaya giden, hiç kimse olmadan yaşamaya giden bu çocuk ayrılırken aralarına yılan giren küçük kız çocuğuyla kucaklaşır ve sevinç, acı, merak ikilemi arasında kalır. Öyküde iki çocuğun ayrılışı, ayrılığın gerçekçi bir simgesi olarak kullanılır. Çocuklar bu duyguları en derinden yaşayan bireyler olarak gösterilir. Gerçek ayrılık onların ruh dünyasında cereyan etmektedir.

Duruel'in öykülerinde çocukluk zamanları ve çocukluğa dönme isteği de görülen ana izleklerden biridir. Büyükleme dünyasında kaybedilenler, yitirilenler mutsuz bir hayatı beraberinde getirir. Bu nedenle de özellikle son dönem Türk öyküsünde çocukluğa dönme isteği belirgin temalardan biridir. Çocukluğa dönüş ya geçmişle hesaplaşma şeklinde ya da geçmişin yanlışlarını çocukluktan başlayarak düzeltme isteği, bir bakıma yüzleşme şeklinde gerçekleşir. Duruel'in öykülerinde de çocukluk zamanlarının mutlu anları dönülmek istenilen, yeniden yaşanmak istenen anlar olarak görülür. *Yazılı Kaya* isimli öykü kitabında yer alan *Ses Maketi* adlı öyküde anlatıcı çocukluk zamanlarını özler:

"Ses... Geriye dönüp, çocukluğumu dinlediğimde duyar gibi oluyorum o belirsiz sesleri... Ot hisirtilerini, kabuklu yaz böceklerinin yürüyüşünü, kapıların usulca açılışını, mırıltıları, savrulan saçların çıtırtısını... Havaya çizilen incecik oluklardan ısıltıyla akıyorlar. Kendi içinde bütünlüğü olan bir zamanın sesleri. Sonra... Sonra kapı zilleri, telefon zilleri, klaksonlar... Gergin havayı tırtıklı ağızlarıyla yırtan, kırpık kırpık doğrayan sesler... Kimse karşılamayacak mı onları? Birileri karşılamalı, duyuyorum demeli. Mesela ben..." (Duruel, 1992: 15) Ses hastası olan anlatıcı, sesin uçucu olduğunu, kaydedilmezse yok olacağını, sesin yok olmasından duyduğu acıyı dile getirmektedir. Çocukluk zamanlarında duyduğu sesler ise hala canlılığını korumaktadır. Oysa gelinen noktada çocukluğun o mutlu günlerine ait seslerden iz kalmamıştır.

SONUÇ

Edebî eserler içinden çıktığı toplum hayatına duyarsız kalmaz. Öykü de başlangıcından itibaren toplumun sosyal ve siyasi hayatına sınırları ölçüsünde yer verir. Türkiye'nin özellikle 1950'lerden sonra hızlı bir modernleşme sürecine girmesi ile birlikte taşradan kente ya da dış ülkelere göçler başlar. Taşrada geçim sıkıntısı çeken aileler, daha rahat bir hayat yaşamak için yaşadıkları memleketleri terk ederler. Ancak gerek iç göç gerekse dış göç bu aileleri mutlu etmez, aksine aileleri bir girdaba sürükler. Parçalanmış aileler, kültürlerinden kopan bireyler, ne taşralılıklarından kurtulabilir ne de şehirli olabilir. Bu, arada kalmışlıktan en çok da çocuklar etkilenir. Aileye en fazla ihtiyaç duydukları çağlarda göçler nedeniyle anne ve babasından ayrı kalan çocuklar, adı konmayan bir terk edilmişliği yaşarlar. Öykülerde de göç ve göçün toplum üzerindeki olumsuz etkileri çocuklar üzerinden yansıtılır.

Son dönem Türk öykücülüğünün önemli kalemlerinden biri olan Nursel Duruel de öykülerinde göç ve göçün etkilerini ana izlek olarak alır. Öykülerinde bazen bir çocuk anlatıcının ağzından, bazen aile dışından bir büyüğün ağzından dağılan ailelerin en küçük parçası olan

çocukların psikolojisini yansıtır. Çocuklar, anne ve babadan ayrı kalmanın acısını en derin şekilde hissederken bunu dışa vuramazlar. İçine kapanık, yalnızlık içinde sıkılan ve bunalan çocuklar, yaşlılarından çok daha erken olgunlaşırlar. Bu çocuklar, küçük yaşlı yetişkin olarak toplumun kanayan bir yarasıdır. Yaşlıları gibi çocukluklarını oynayarak geçirmek yerine onlar, anne ve babaları gibi hayat yükünü erken yaşta sırtlanırlar. Duruel, öykülerde bu çocukların masum bakış açılarından yararlanır. Çocuklar, içinde bulundukları kaosu anlamlandırmaya çalışırlar. Olup biteni kendi dünyalarında anlamlandırmaya çalışan çocuklar, umutsuz ve kaygılıdır. Bu yeni dünyada toplum içerisinde en çok ötekileştirilen çocuklardır.

Duruel, altı öyküsünde göç ve göçün çocuklar üzerindeki etkisini konu edinir. Öykülerde çocuklar genellikle çabuk teslim olmayan, yaşlılarından çok daha olgun bir yapı sergilerler. Gittikleri yerlerde kendi kültürlerini devam ettiremeyen hatta dillerini bile unutan çocuklar, arada kalmışlığın bir ürünü olarak kimliksizleşirler. Çocukların bu savruluşları karşısında toplum da sessizdir. Bu sessizlikte çocuklar, kaybolup giderler. Duruel'in öykülerinde çocuk kahramanlar, toplumun bir dönem maruz kaldığı sosyal ve siyasî şartları en iyi yansıtan kişilerdir.

KAYNAKÇA

- Alver, Köksal (2012). Edebiyat Sosyolojisi İncelemeleri, İstanbul: Hece Yayınları.
- Dilidüzgün, Selahattin (2003). İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları, İstanbul: Morpa Yayınları.
- Duruel, Nursel (1992). Yazılı Kaya, İstanbul: Telos Yay.
- Duruel, Nursel (2005). “Geyikler, Annem ve Almanya Serüveni”, *İmge Öyküler Dergisi*, Ankara.
- Duruel, Nursel (2012). Geyikler, Annem ve Almanya, İstanbul: Can Yayınları.
- Hall, Stuart (1997). “İdeoloji ve İletişim Kuramı”, *Medya, Kültür, Siyaset*, (Der. Süleyman İrvan), Ankara: Ark. 79 – 99.
- Horney, Karen (1994). Psikanalizde Yeni Yollar, (Çev.: Selçuk Budak), (1. Baskı), Ankara: Öteki
- Tosun, Necip (2013). Öykümüzün Kırk Kapısı, İstanbul: Hece Yay.
- Uslu, Ahmet (2016). 1980 – 2000 Yılları Arası Türk Hikâyeciliğinde Yapı, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Diyarbakır.
- Uslu, Ahmet (2016). “1980 Sonrası Türk Hikâyeciliğinde Kişiler Tipolojisi / Typology of Characters In Turkish Short Stories After 1980s”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Kamil Veli Nerimanoğlu Armağanı) Volume 11/15 Summer 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9948, p. 577-608